

FRA VIKTOR KOSIR

(1924.-1945.)

Fra Viktor je još jedan klerik Hercegovačke franjevačke provincije koji jedva da je počeo živjeti, a partizani su ga ubili na Širokome Brijegu, skupa s njegovim profesorima i kolegama, starcima i onima koji su bili tek na početku svoga redovničkog života.

Božo Kosir rodio se u Uzarićima, selu pored Širokog Brijega, 12. kolovoza 1924. Roditelji su mu bili Ivan Kosir i Matija rođ. Bilinovac. Krsni kum bio je Karlo Lasić, a krstio ga je fra Darinko Brkić.¹

Školovanje

Pučku školu Božo je Kosir završio u Lištici. U to vrijeme ta je škola trajala četiri godine, a zatim gimnazija osam godina. Potom se upisao u 1. razred Franjevačke klasične gimnazije na Širokom Brijegu. U prvi razred upisala su se čak 72 učenika, što interna, što eksterna. On je bio internist, što znači sjemeništarač, pripravnik za svećeništvo. Prvi razred završio je u proljeće 1938. i prošao odličnim uspjehom. Razrednik mu je bio dr. fra Živko Martić. Drugi razred završio je u proljeće 1939. i opet prošao odličnim uspjehom. Razrednik je bio isti. Treći razred završio je u šk. god. 1939./40. i opet prošao odličnim uspjehom. Razrednik mu je bio fra Vilim Primorac. Četvrti razred završio je u proljeće 1941. Prvi put nije prošao odličnim, nego vrlo dobrim uspjehom. Razrednik mu je bio fra Radoslav Glavaš. Peti razred pohađao je u šk. 1941./42. godini i opet prošao vrlo dobrim uspjehom. Razrednik mu je bio fra Mirko Čosić. Konačno, šesti razred položio je u proljeće 1943.

1 Arhiv župe Š. Brijeg: Matica krštenih, sv. II, str. 48, br. 220.

godine i prošao vrlo dobrim uspjehom. Razrednik je bio dr. fra Leonardo Rupčić.² Nakon toga Božo je stupio u novicijat na Humcu i postao fra Viktor.

Novicijat

Ratna novicijatska generacija koja se obukla skupa s Božom Kosirom na Humcu 17. rujna 1943. bila je prilično brojna: bilo ih je 12. Obukao ih je provincijal fra Leo Petrović, a meštar je bio fra Ante Jelavić. Ovdje donosim njihova imena i sudbine.

1. Vjekoslav Barišić, sin Stjepana i Klare r. Rezo, rođen u Rakitnu 12. 9. 1925. - fra Bogomir. Isključen 2. 10. 1946. Vjekoslav je bio najbolji učenik u razredu i svih je šest razreda u širokobriješkoj gimnaziji prošao odličnim uspjehom.
2. Ilija Čuić, sin Stanka i Anđe r. Andrić, rođen u Mrkodolu 29. 1. 1926. - fra Tomislav. Istupio 7. 9. 1946.
3. Stjepan Čturić, sin Ivana i Luce r. Bakula, rođen u Tribistovu 5. 9. 1925. - fra Josip. Istupio 19. 6. 1947.
4. Ivan Ivanković, sin Franje i Janje r. Glavaš, rođen u Tubolji (Duvno) 2. 12. 1924. - fra Miljenko. Ubili ga partizani na nepoznatom mjestu oko 8. 2. 1945.
5. Karlo Jurić, sin Marka i Ive r. Šilić, rođen u Radešinama 23. 3. 1925. - fra Rudo. Ubili ga partizani u veljači 1945.
6. Bože Kosir, sin Ivana i Matije r. Bilinovac, rođen u Uzarićima 12. 10. 1924. - fra Viktor. Ubili ga partizani na Širokom Brijegu 7. 2. 1945.
7. Ante Majić, sin Franje i Matije r. Vukšić, rođen u Vitini 26. 5. 1925. - fra Stjepan. Ubili ga partizani na Širokom Brijegu 7. 2. 1945.
8. Ante Prkačin, sin Nikole i Ive r. Škegrić, rođen u Mostaru 31. 3. 1915. - fra Bernard. Istupio 1. 2. 1946.
9. Ante Prlić, sin Ambrože i Anđe r. Eljuga, rođen u Sovićima 24. 1. 1927. - fra Hrvoje. Istupio 2. 10. 1946.
10. Ivan Radoš, sin Jure i Stanke r. Ančić, rođen na Blažuju 14. 11. 1925. - fra Ludovik. Ubili ga partizani na Širokom Brijegu 7. 2. 1945.
11. Ante Sušac, sin Blaža i Stojke r. Luburić, rođen u Cernu 25. 8. 1925. - fra Kornelije. Ubili ga partizani u Mostarskom Gracu oko 8. 2. 1945.

2 Ante MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, sv. III, str. 100, 105, 132, 184, 230, 264, 306, 338.

12. Mile Vlašić, sin Ivana i Janje r. Bazina, rođen u Sovićima 13. 9. 1925. - fra Trpimir. Istupio 22. 2. 1946.³

Vjerojatno je ovo jedina generacija novaka u čitavoj povijesti Provincije, u kojoj nitko nije postao svećenik: šestorica su napustila ili isključena iz Reda (kako je naprijed navedeno), a šestoricu su ubili partizani u cvijetu mladosti, na početku života.

Sjećanja na fra Viktora

Na okruglom stolu koji je u čast pobijenih širokobrijeških fratara organizirao gvardijan fra Jozo Zovko 1993. godine negdašnji đaci slavne gimnazije, kao i fra Viktorov mlađi brat, koji je kasnije postao fratar i uzeo redovničko ime ubijenog brata, ovako su se prisjetili fra Viktora st. koji nije doživio ni početak bogoslovnog studija, a već su ga ubili partizanski zločinci:

Fra Umberto Lončar: Poznavao sam ga kao mlađeg đaka. Bio je malo koštunjav. Prilično miran, uzoran i pobožan đak.

Fra Marko Dragičević: (...). Samo znam da je dobro učio i miran bio. Da je neku posebnu pobožnost vršio, to ja ne znam. Znam i to da je ono što se od njega tražilo, vršio kako treba.

Fra Dobroslav Begić: On je bio treći razred, a ja prvi razred sjemeništa. Ja sam njemu dodijeljen za pomoćnog "kapeličara" u našoj kapelici. Što je bio glavni "kapeličar" dosta dugo, odaje i to njegovu pobožnost i urednost. On je mene savjetovao kako ću što držati u kapelici. Bio je pobožan, fin, ozbiljan. Kad je mene podučavao, bio je đak. Zatim je otišao i završio novicijat i vratio se ovamo. Ja sam tada pošao u šesti, a on u sedmi razred. Poginuo je kao klerik. Manje je bio vezan za igru, nego druge njegove kolege.

Dragan Mandić: Sjećam ga se dobro. Bio je blaga pogleda. I kako smo bili mještani, više puta sam s njim razgovarao. Bio je skroman i dobar đak. Sve njegove kolege su ga cijenile. Sve samo najbolje o njemu.

Fra Vinko Dragičević: Poznavao ga jesam, ali nešto pobliže o njemu ne mogu reći. Jedanput sam razgovarao nešto s pokojnim Nenadom [Peharom] i on ga je pohvalio: "Dobra budućnost!" Zapazio sam da je imao vedar pogled.

Fra Viktor Kosir: Prije bih počeo od njegova razrednika fra Vilima Primorca i drugih đaka. O njima bi on volio često pričati, ali ništa posebno. Pričao mi fra Kvirin Vasilj kako ga je on ispovjedio kad je stupio u novicijat. Za njega je on rekao da je "anima candida" [divna duša]. Ja ga se sjećam iz samo

3 Preuzeto iz: Robert JOLIĆ, *Novicijat hercegovačkih franjevacā*, str. 160-161.

jednog dana i jednog susreta, a to je onaj dan kad se vraćao iz Ljutog Doca. Došao je kući. Ja sam ga tada prvi put svjesno vidio i on je mene kao mlađeg brata uzeo na krilo. To je bilo oko 10 sati, a on mora poći na Brijeg oko 1 sat poslije podne. Muškarci su se bili sklonili od nekih pogibelji, samo su tu bile žene iz susjedstva i djeca. Tu su ga, a znam i koje osobe, odvrćale da ne ide na Brijeg, da uzme od braće civilnu odjeću, jer se već na Brijegu čula tutnjava. Međutim, sjećam se točno njegova odgovora. Rekao je: "Ne! Ja idem. Što bude mojoj braći, neka bude i meni!" Tu smo se pred kućom rastali i on je sam otišao preko njiva. To je sve što ja o njemu znam. Znam još od njegovih kolega da je bio odlikaš i da je dobro učio.

Pero Bevanda: Izvršno sam poznavao fra Božu Viktora Kosira. Bio je stariji i po godinama i po školi jednu godinu. Ali moji roditelji i njegovi roditelji, inače Kosirova kuća i moja kuća Bevanda, bili su prijatelji. Odatle je došlo da sam ja bio s Božom jako dobar prijatelj. Božo je bio izuzetno dobar đak, jedan od najboljih đaka u svojoj klasi. Bio je tih, miran, izuzetno pravičan, pošten. I po meni jedno uzorito znanje i poimanje i kulture i hrvatstva. Bio je zaista predodređen da bude svećenik, jer se u duši nikad nije kolebalo glede zvanja. Eto vidite i obukao se! I po mome dubokom uvjerenju, bio bi to veliki franjevac.

Ivan (Žan) Bubalo: Divio sam se njegovoj pobožnosti i molitvi. I danas mu se divim. I znao je moliti i htio je moliti. U sporu među đacima, nastojao je da to nestane.

Dr. Ante Prlić: Najzapaženiji među nama bio je fra Božo (Viktor) Kosir. Danas kad sam upoznao njegova brata bilo mi je vrlo teško. Božo fra Viktor Kosir bio je od prvog dana zbog svoga ponašanja, zbog svoga zalaganja, ljubimac meštra. Bio je pobožniji nego mi ostali, sklon razmišljanjima i meditaciji, svjestan da je izabrao pravo zvanje u kojem će biti potrebno samoodricanje. Rado je činio žrtvice. Ja ne znam da li Vi danas mlade fratre učite da se odriču, sitnih, sitnih užitaka, ali nama, Ferdo [Vlašić] se sjeća, stalno su govorili: "Svladavajte se, činite sitne žrtvice i bit ćete nagrađeni!" Božo je bio odličan učenik. Uvijek je bio spreman pomoći u potrebi, isticao se u svemu. Uređivao je, opet po izboru meštra, sjemenišnu kapelicu.⁴

Pogibija fra Viktora Kosira

Kad su partizani 7. veljače ovladali Širokim Brijegom i postrojbe 11. dalmatinske brigade zauzele samostan, franjevci, časne sestre i dobar dio gimnazijalaca nalazili su se na nekoliko mjesta. Najveći dio njih bio je u tim trenucima smješten u podrumima franjevačke gimnazije i samostana, te protuzrakoplovnom skloništu, drugi

4 *Svjedočanstva o ubijenoj gimnaziji*, str. 197-199, 285, 374.

dio fratara sklonište je potražio u obližnjoj franjevačkoj hidrocentrali dok se jedna skupina učenika zatekla u zgradi obližnjeg konvikta.⁵ Gimnazijalac-klerik fra Viktor Kosir ubijen je 7. veljače među dvanaesticom širokobrijeških franjevaca. Naime partizani su provodili likvidacije franjevaca u dvije skupine, prema dostupnim izvorima. U prvoj skupini ustrijeljena su trojica franjevaca, a likvidacije su bile prekinute zbog iznenadnog protuudara njemačko-hrvatskih snaga. Međutim, nakon prestanka borbi, odnosno nakon 15.30, očito su likvidacije ponovo nastavljene i tada je mučki ubijeno preostalih devet fratara.⁶ Odgovornost za ubojstva pada na prvu skupinu egzekutora koji su djelovali unutar 11. dalmatinske brigade, te među pripadnicima OZN-e i 3. brigade KNOJ-a, koji su djelovali unutar druge skupine u borbama za Široki Brijeg 6. i 7. veljače 1945. Međutim, specijalni zadatak koji su dobile spomenute postrojbe je izdan od Josipa Broza Tita, komandanta Vrhovnog štaba NOV i POJ, koji je odgovoran za likvidaciju širokobrijeških franjevaca.⁷

Fra Viktor Kosir, dvadesetjednogodišnji klerik, miljenik mnogih franjevaca koji su ga poznavali, ubijen je zajedno s jedanaesticom drugih franjevaca i spaljen u skloništu na Širokom Brijegu 7. veljače 1945. Fra Viktor Kosir nikada nije vojsku služio niti se bavio politikom. Njegovo tijelo je ekshumirano i svečano pokopano 1. srpnja 1971. u samostanskoj crkvi Uznesenja BDM na Širokom Brijegu, u franjevačku grobnicu.

O njegovoj smrti pomalo pjesnički zapisao je fra Častimir Majić:

Partizanske osvetnike fra Viktor je dočeka u franjevačkome habitu kao sedmoškolac gimnazije na Širokome Brijegu. Oni su ga s jedanaesticom drugih franjevaca strijeljali, spalili i tjelesa im bacili u bunker (sklonište) pred samostanom 7. veljače 1945. To je najtragičniji dan u povijesti Hercegovačke franjevačke provincije čiji su članovi pod komunističkom strahovladom bili stavljeni izvan zakona. Fra Viktor je na krilima nevinosti otputovao u vječnost. Prožet dubokom vjerom djetinjstva strpljivo je podnio mučeništvo i otpočnuo u krilu Kristovu koji je za svoje vjerne sljedbenike rekao: "Tko ustraje do svršetka, taj će se spasiti" (Mk 13,13).⁸

Možda bi ovdje na kraju valjalo spomenuti misao don Živka Kustića, koju je objavio u *Glasi Koncila* 1993. godine, po svršetku simpozija o pobijenim franjevcima. Ta misao pokazuje snagu hercegovačkog čovjeka i način na koji je Hercegovačka franjevačka provincija nakon gotovo potpunog uništenja 1945. godine nikla kao feniks iz pepela:

5 Damir ŠIMIĆ, "Je li Josip Broz Tito osobno zapovjedio masovne likvidacije političkih neistomišljenika?", *Stopama pobijenih*, godina VI., 1(10), Široki Brijeg, 2013., str. 32.

6 *Isto*, str. 36.

7 *Isto*, str. 37.

8 Častimir MAJIĆ, *U nebo zagledani*, str. 84-85.

Kad smo se nakon završenog simpozija u nedjelju 6. lipnja vraćali autobusom sa Širokoga Brijega na splitsko uzletišće, među mnogima koji su pristupili mikrofONU da još jednom izraze dojmove, među posljednjima odlučio se napokon progovoriti i fra Viktor Kosir. On je onih krvavih dana bio dječak u rodnim Uzarićima, kad je rođak donio vijest da je na Brijegu upravo ubijen i spaljen i njegov brat devetnaestogodišnji franjevački klerik fra Viktor. Majka je upravo ložila vatru, i dječak ju je prvi i posljednji put u životu vidio kako plače. On tada zagrlj majku i reče: "Majko, nemoj plakati, ja ću postati fratar." I održa obećanje. I danas je s imenom pokojnoga brata svećenik-franjevac na istome neuništivom Širokom Brijegu. Bili smo zahvalni fra Viktoru što nam na kraju i to reče. A teško mu je govoriti - nije toliko otvrdnuo kao njegova majka Hercegovka koja samo jednom u životu proplaka.⁹

Dr. fra Robert Jolić

9 Tekst je ponovno objavljen u zborniku sjećanja *Svjedočanstva o ubijenoj gimnaziji*, str. 407-408.

KRVLJU OPEČAĆENI ZA NEBO

Životopisi šezdeset šestorice hercegovačkih franjevaca
ubijenih u Drugom svjetskom ratu i poraću

Priredio:
dr. fra Robert Jolić

Mostar, 2025.